

Мал ажал-онсо шухала халбари

НАРЛАГУУД, ХАЙНАГУУДЫЕ
ҮСХЭБЭРИЛХЭДЭ ХАЙШААБ?

Республика соо тоологдог бүх нарлагууд аяр 94 процент манай Ахын райондо үсхэбэрлэгдэж байна. Нарлагууд гэж бэр хирин гэрэй амтад гэж хуучин үгээр тоологдог ёстой. Тимшэе байжа магадгүй. Тэд түхэрэн жэлий туршада бэлхээд, өндөр хооло олоод ябадаг мал болно ха юм. Нарлагууд тэ дулаан, үнэтэй тухай байрашье хэрэггүй, үбнэ тэмээлэе бэлхээдэй үлүү хаш. Тимшээ нарлагуудай мяханын, бэшэ малай мяханда орходоо, 2-3 дахин хамда, үнэтэй болно буюу.

Нарлаг үсхэрүүдэе кишээдэ асардад үсхэбэрлэгдэ болоньон мүнөө хэлхээс хүшэрэн хэн байгалай эрлийг нарлаг суута аяншалга, эрдэмтэн Н. М. Пржевальскийн бэшэйн Түбэд оройной нарлаг хоерой хоорондоо би бай болон тусаа хэлсэдэгын баһал эрли бэшэ. Байгалай эрлийг нарлагууд Зүүн Азар, үнхрэхдөө Алсанда олоор тархан байгаа гэжэ бидэ һайн мэдэрдэгби. Монголод, Түбэдтэ ээрлэг нарлагууд урданда гэрэй амтад болгодоо гэлэн тобошолоньдэе уран зохёл сооһо оложо абахаар. Манай буряад орондо нарлагууд һаян үсхэбэрлэгдэдэг болоньон байнэ. Урданай хүн зоний мэдүүлхээр үнхэр, 130-150 жилий саада гэж нарлагууд Монголоһоо асаргадан гэжэ эрдэмтэн М. Я. Нисеноев мэдүүлхэ. Эдэ болон бусад түүхын баримтанууд эртэ урда сага нарлаг үсхэбэрлэгын ха-

наһа би болоһын тухайлар маар гэжэ ха. Нарлагуудыг үндэр халдта эрхэ байдалда таархан амтад гэжэ тоолохоор байна. Юуб гэжэ, бусад түрэлэй малай хүрхэгдэй хэдэн халданда, ноогодо түхэрэн жэлий туршада бэлхээ аргатай халда нарлагууд үлэмжэ жэлий байдалтай байдаг шуу. Иймэ альпийска нуга бэлхээр район доторнай 65 мянган гектар газар эзэлдэг юм. Райсней долоон колхозууд мүнөө эзэлэг үсхэрүүдэе үсхэбэрлэнэ. Ахын нарлагууд бээрэе набтар тарзагаршаг аад, нилээд шарш амтад юм. Жэжээлээр, бүдүүн һизэг үнхэрэй шэгнүүрын 220-280 килограмм болодог. Хайнагуудын 390-500 килограмм шэгнүүртэй байдаг. 4-5 жилий эрлүү шимхэгдэн нарлагуудай толгой бүрин шэгнүүрын 218-250 килограмм татадаг юм.

Нарлагууд үйтен зүр-э хэр-гээр, халын эгсэ ташалангаар хайшааше хараад ябах аргатай. Эднэй туруунай үлдэе тахеда ади хатуу юмун би. Иймэ туруутай мал ээрлэг амаадай хүрэдэг газарта тооно шаладаг байна гэжэ. Тэднэй үшөө оёсо шэгнэйн гэхэдэ, эднэр бүхэнтэй юм. Бухануудай бүхнэйн галааша бүри эхээр гаранхай. Мяханай шөмөрлөн үхэрэй мяханга илгаруулхын аргатай байдаг. Тэжээлтэ бодосуудаара нарлагай мяхан бэшээдэ орхоодо үшөө үлүүшье байна магадгүй. Август-сентябрь, һарануудта хэдэн бэлхээрин һайн байр бэлнэ, тэднэй толгой бүрин шэгнүүр сүүхэдэ 700 граммээр нэмэгдэдэг байна. Нарлагууд октябрь һарааша шэгнүүрээ үлүүгээр нэмээдэ шаладаг гэжэ. Зүнай халуунда тэднэй шэгнүүр нэмэгдүүгэй, харин хоолодо байхэ юм. Нарлагуудай һу шэмэнь мяхандад ади тимэ ехэ шөмөр-

тай бэшэ. Зүгөөр һүнэйн тугалуудай тэмхээдэ эхээр үнхэрүүдэй тэмхэгийн 5-7 процентэд хүрэнэ. Зарим үнхэрэй һүнэй тоһолиг 8-10 процент болодог юм. Һая гараһан тугалуудай толгой бүрин шэгнүүр 9-14 килограмм татадаг. Эдэ тугалууд жэлтэйдэ 110-120 килограмм шэгнүүртэй болодог. Май һарын тэгээр тугалуудда эхэлэн һалгажа, сикүбэр һарын эхин болотер үндэр халдта альпийска нугануудта абаашагада бэлхээдэг. 18 һартад эрлүү нарлагуудыг шэгнүүр нэмэе эхээдэ, эмэ халсаар бүрхэнэй шэгнүүр дунда эхээр 185 килограмм, эр халсаар 195 килограмм татадаг байна. Һүүлдэ эдэ эрлүү нарлагууд хоёр жэлтэй болодоггүй тимэ тургоор томо болодоггүй. Хайнагууд малай шэгнүүр эмэ халуунга юм доошоложо эхилдэг байха юм.

Нарлагууд бэшэ малда ади сагай байрһаа баһал дулдад гэхэдэ адуугүй. Үблэй хөбөрэй һарануудта тэдэ шэгнүүрээ эхээр гэмэ эхилнэ. Һүүлдэ эрлүү нарлагууд сагта эмэ гэлдэгдэ турганээр хүсэлдүүлжэ шаладаг байна. Бидэ саашаа нарлагуудайнгаа тоо толгойгоо олошооруулхын тула түрээ олоор абаха гэлэн халын хараа түсэб табижаархиди. Ингэжэ энэ шухала һалбарта эшаг үрэгтэйгөөр хүгжөөхын түгөө үйлдэри-

лэн продукциягаа шанарынь һайжаруулар хараалнади. Тимхээдэ нарлагуудай эшаг шөмөрнө дээшлүүлжэ арга ноосын нэгэ хубин халда бидэ тэднэе эбэртэ бодо малтай холжи, гибрид би болгохо түсэбтэй ажалаа ябанеди. Зүгөөр энэ худалсаар хэнийшье хөрүүһан дор бэшэ, эхэл эмхигүйгөөр үргэжэгдэнэ. Энэ гибридий турууһын үеһе хайнагууд болоно. Эднэ нарлагуудта эрходоо бээрэ томо-томо, мяхалин түхэлтэй, юрэ бусын амтад юм. Хайнагууд хайшан гээд би болооб гэбэл, хоёр арга хэрэглэгдэн байнэ. Турүүһын аргаһа халда нарлаг үнхэр бухада (эбэртэ бодо мал) отондо оруулагдаа. Хоёрдоһын үнхэр нарлаг бүхээр үрэгжүүлэгдэн байха юм. Алишье аргаар үрэгжүүлэгдэе абгаһан хайнагуудай һүнэй, хайнагуудай эр тон алдрхуу. Зүгөөр симментал хүлтэрэй үнхэрэй хэрэглэгдэ һарнэ, тэднэй һу шэмэ хараа байса бүлөө байдаг.

Хайнагууд һарлагуудта орхоодо һу шэмэр холо дээшэе юм. Эдэ үнхэрнэ һайн халданда, ноогоондо бэлхээгээд, үбнэ тэмээлээр тордбод байгаа гэжэ һаа, 8-9 һарын туршада һалгагдахада, 5-6 процент тоһолиг 1000-1100 литр һу үгэхэ аргатай. Хайнагуудай мяхан шанарыгаше талар баһал дээршэ байдаг. Эдэ мал бэлхээд амтад юм. Нарлагууд энэ талар хайнагуудта хүрэдэггүй. Хоёр жэлтэй хайнагууд шэгнүүрээ сүүдэһин туршада 800 грамм нэмээдэ. Манай районий эрхэ байдалда нарлагуудыг, хайногуудыг олоор үсхэбэрлэхэдэ ашагтай гэжэ хэлхэе оролодоб. Энэ манай мал ажал хүржөөхэ эхэрэгтэ ахбабтар ехэ нүлөө үзүүлнэ. Энэ шухала һалбарыа саашада эрид хүжөөхэ, дэлгүүрэй экономикын оршон байдалда хамда сэнэй мяха, һу үйлдэриг абаха гэжэ манай мүнөөдэрэй зайлшагүй зорилго болоно буюу.

С. БАДМАЕВ, Ахын районий Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой зоотехник.

АГА, ОНОН
нотагуудаар
ТАРИИН
ТАЛЫН ЭЗЭН

Ононой районий «Гигант» колхозоор эгээд минни ябажа байха үедэ СССР-эй Президентын тусгай зарлигаар энэ ажлын хоёр хонишод түрэн турын үндэр шагнал хайрада хүртлэн байха юм. Тэднэй нэгэ хониш Цыбегит Доржижапова болно. Тимшээ колхозой хүтэлбэрлэгшэд талын өнотойл эзэн болохо энэ хүнтэй уулзажа, ажал хэрэгтэйн танилсаад, аргын байбаль, үрэгжэлтэ хэрэг тухайн өлөнтхэдэ, хүн зондо хөөржэ үгэхэ тухай дурдхын оруулба.

«Новая Заря» һууринһаа зүүн-хойшоо талын дөрөм харгыгаар ябад гэхэдэ минни, малшанай бусаа харагдахда. Дөнгөсөб эрхээр баригдан хотон абаһа түрөөр эднэй хүнһаг хөрөө харагдаа, нодондэ урһин байха юм. «Ононска» зарян редакцин худалсаарилгаша Александр Михайлович Никольский хэлһэнэй өһөөр, энэ ажлын түрүү хонишон болохо Балжинням Доржижаповай бусаа тубхинхэй.

Эгээд энэ Балжинниний һамган Цыбегит Ажалей Улаан Тугай, ордонто байгшэ оной эхиндэ шөгнөгдөн байнэ.— гэжэ Никольин намда хэлбэ.

Зүгөөр ахалгаша хонишоной ажалай дунгуудыг нилээд урматтай халда. Тодорхойлон хэлбэл, 650 тгэйг эхэ хонидһоо 756 хурьгада абад, тэднээ эхэлэн һалгагдаха, 30 килограмм 660 граммда хүргэжэ, ажыхада тушаһан байда. Хонин бүхэнһөө 4,7 килограмм нооһо хайшала. Сэбэр нооһонийн гарсаа 52 процентдэ хүргэгдөө. Мүнөө жэлэй үбэл-жэлгэеһе һайн бэлхээлтэйгээр үнхэржэ байна. Хонидһоо энэ жэлэй малай үбэл-жэлгэе 700 центнер үбһэтэй, горитойһон элбикотой урта ба. Гална малда эдүүлэгдэхэ талха таряанай зүйлшье яһала бик. Улаан, ута намар болоһон аад, нилээд горитой тэжээл алмагдаа, эрбалагдаа юм абажа. Дүршэлтэй малшанайки урһин дулаан сагнэ һамбаһалан, хонидоо хужар мэрсаар элбэг бэлхээр эдүүлжа, хүсэ шадаһын элдхүүлгэжэ.

Улаан-Удын гурбан райондо үнхэр, арбан дахбар гэрүүдэ һүүлэй үедэ олоор баригдана. Никольин хонин Железнодорожно райондо барилга илангаа эрхэбэрлэгшээр ябуулагдана.

БАРИЛГАНУУД ҮРГЭДЭНЭ

Башүүрэй районий Шэбэртэ нотаг жэлһэ жэлдэ хүгжэн һалбаржа байхтай. Шэнэ шэнэ барилганууд зогсолтой хэрэгдэнэ. Шүтын бөрүүн тэжээл, үнхэрэй дээдэ тээ, «Красногорская» гэжэ шэнэ гүдэмжа би болоһон аад, хамуудын һалхан үшөө нэгэ үйлэс урган болдо бэйлэй. Жэл бүри залуу үетэнэй нотагтаа тубхинхэй хайһынэ энэнь бүрмүһэн гэрлэнхэ.

Барилгын талмайнууд дээрэ

ФАРФАНАЙ БРИГАДАДА...

Хүтэлбэрлэдг комплексно бригада 130 байртай гэр бариха байхтай. 23 хүн энэ бригадын бүрдэгдэнэ. Шулуушад, бетоноцигууд, модшо дархашуул, гагнурушад хоорондоо эбтэй зөтэй ажлаһа байдаг. 4-дэх разрядтай электро-халсааргаша Геннадий Ефимович Еркинин хэдэн мэргэжлээр хүдэлжэ шадабартай тула нүхэдэйгөөр дунда хүндэтэй болоһоор үнхэр.

Башүүрэй райондо

Мария Цырендоржиевна Дармаевагай республикын габьяата малшанай нэрэ ээрэгдэ хүртэхэдэ, нотагхидын эхэтэ балсаа. Юуб гэжэ, угаара малша энэ нүхэрэй үндэр нэрэ ээрэгдэ хүртэхэдэ, хэн сэбхээрэ ханчугй бейба гэшэб!

Баярламаар мэдээсэл

Шан болон грамотануудта хүртлэн байха. Тимхээд нүхэр Дармаева арбаад аша, эзэнэртэй, нотаг нугадаа хүндэтэй хүн болонхой.

Баярламаар мэдээсэл

Хэжэ байһан худалсаарингоо хэды хөрюулсагатайе тэрэ һайн мэдэнэ. Үлөө бүхэн 4 сагта һаалишадаар ади бодожо ажалда ошодог, фэрмэ дээрэ һаалиша хэдэлхын түлөө оролодомо ябадаг, залуу һаалишады бэлхээ хэрэгтэ өөрынгоо хубитые оруулсажа, баян дүй дүршлөө хубалдадаг, юрэдэ, али бүхнэ ноумдэ һаната болон, туһаламаа үзүүлдэг Мария Цырендоржиевна туррэл коллективэйн республикын габьяата малшан болгожо тодорүүлһанинь оройдоошье гайхалгүй.

Зубдлага орон дотор ИСМАИЛЛА (Азербайджан республика), Белоруссин Гомельско ба Гродненско област руу Чернобыльдин Гидраралһаа хөндөгдөн хүмүлдэ шаһарманар хэлэн үнхэн элбэгдэ. Иймэ үндэн «Гийга» галын хэһээ галын шүүһэнэй завод үйлдэбэрлэдг. Ехэ Кавказай боорбор шаһаргана элбэг дэлбэгээр ургадаг. Бээдэ туһатай үндэн зохид амтадэй юм. Тэрэн соо керотин, витаминууд, фольево к-лота ехэ бичи. Энэ үндэн мүн лэ үбшэ бууруулдаг эмүүдэй тоодо ородог.

Бүтээлүүдэе худалдаха гэжэ шимдэбэ. Баргерна хэлсээдэй өһөөр ришанай амһарта мөрөөр, түмээр, берилгин мангануудтай аналдахада болохо. Узбек уран гертэд Мо-бскада, Пермид өөлдөһингөө тусгаа мэгэһинүүдэе нээхэ түсэбтэй. Ургалай тресттэй холбо тогтоһон американ ба герман фирмууд предпринимын продукция хари гурһануудэ худалдахаар хараална.

БЕЛГОРОД. Воронеж хотын В. Кривооруд гэжэ уран зураһын зурагууд дээрэ Эхэ оройнойнай түүхын гайхамшагтаа хууданууд, элнисг хулинсагайнай түүх шарай һэрэгдэ хэлэ. Белгород хотодо тусхай выставка нээгдэ. Тэндэ уран зураһын зуу геран бүтэл хабаруулагдана. Бүхнэ зурагууд, бүтээлүүдүн «Минни Русь» галын нэгэ тематэй. Уран зураһа үнхэрэн сагуудта ехэ анхаралаа хандуула. Куликовсэ байлданда зориулагданан зурагуудын цил харашадай һонирхон эхээр татана.

Ажлалтаа ямар бээр-эй мэдэжэ үнхэрбэ. Зүбөө тобошо хээд — Яруунын районий нэрэгострой үнхэрэн табан жик А. М. Г. соо аһала амжилтад тус станц гараа,— гэжэ район байдал, түүрүүлгш В. Ч. Гүлжа, 1991 онсоһон тэмдэглэһе болгоше аша Тусхайлан хэблэһе алаар ямар жэлэй туршада бийгүея өбкото тононо маха, 4293 торхойгоор 7192 центнер нооо худалдана байна. Энэ түүһин хурданууд 3784 тгэй түлһинь бариха тушаала. Шагалһаа колбаса үйлдэриг үйлдэриг тононо продукцияг үйлдэриг таһон бэлхээдэйгээр үйлдэриг таһон картахайгаар үйлдэриг таһон дунда. Энэ туһалай туршада өрөөнүндэ эдэ олоо олоо Гүлжэ үйлдэриг дээрэ 1,5 дие үйлдэриг дээрэ 1,5 дие алаар аһал-час элбэ акалһанай байгаага багаар Нөдөндө жэлд һуудай дута һаалин ферментацион тохнин үйлдэриг таһон үйлдэриг таһон ургаһа алхам тээ. Шуугаар талишад 1984 ондо ушарһаа элбэһөө 1776 килограмм ари һайнаһаа, үнхэржэе социальна үнхэржэе 2158 килограмм ари абаһан байха юм. Илхэдгэеү ский», «Юбилей» най, Яруунын, Ик зууд, «Коммунист» колхозууд илангаа дээшлүүлээ.

Манай литэ

ЭРДЭМТЫН ОЙН БАЯР

«Полимерүүдэд физик» гэдэг нэрээр докторско диссертаци хамгаалсан юм. 1989 ондо профессор эрх зэргэ олгогдоо. Профессор Дамба Сандиев кристаллическа бэш хатуу бодосой физикын талаар эх суртал эрдэмтэн болонхой. Тэрэн 100 гаран научна хүдэлмэринүүдэ манай болон хари гурэнүүдтэ хэлбэрдэнхэй. Дамба Сандиевичийн хүдэлмэринүүдэд Америкийн, Английн, Францийн, Чехословакийн, Румынийн, Польшийн, Венгрийн гурэнүүд эрдэмтэд эхэ һонирхдог юм.

Буряадай Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ хургуулида һалхан тус институтай эрдэмтэдэй зүблөөн болобо. Тэрэн дээр Дамба Сангадиевич Сандитовай 50 жэлэй ойдо ба тэрэнэй эрдэмтэ педагогическа, нийтэн ажал ябуулгын 25 жэлэй ойдо зориулагданан баяр ёһолол болоо.

Дамба Сангадиевич Сандитов 1941 ондо Хэжэнгийн район Орот нотага турсо. Бага наһанһа гэртэндээ туһалжа, хүнгэн бэшэ хонин ажалда хүдэлгэн байна. Нотагайнгаа эхин хургуули дүүргэһэнэйнгэ һуулар Хэжэнгийн дунда хургуулида хурама гараад, 1960 ондо Москвайг Ленинэй нэрэмжэтэ гүрэнэй багшанарай дээдэ хургуулин физикын факультетэд ороһон байна. Тэндэ Дамба Сангадиевич ажиллаһаар хурама, эгэл бэрхэ эрхим оюутайд нэгэн байһан. Удаан хатуу бодосой физикын кафедрада аспирантур үлөөгдэ. 1970 ондо эрдэмтэй кандидаттай, диссертаци хамгаалаад, Буряад нотагаа бусаа гээ.

Буряадай Д. Банзаровай нэрэмжэтэ гүрэнэй багшанарай дээдэ хургуулида хүдэлгэ эхилһэн сэгһаань хойшо хори гаран жэл үнгэрөө. Тэдэнэй арбан дүрэн жэлэнь физикын кафедра даагшар хүдэлгэн.

1987 ондо Москвада үнгэрһэн СССР-эй Наукуудай академин Химическа физикын институтай эрдэмтэдэй зүблөөн

дин эх хүндэтэй журналай редакцино Советэй эрдэмтэй гэдэшүн болжо һунгагданан байна. Тэрэнһа гадна СССР-эй Наукуудай академин эрдэмтэдэй Советэй секциин гэдэшүн юм. Аша үртэ ажалтай хурама Дамба Сангадиевич Буряадай СССР-эй Верховно Советэй, СССР-эй Ардай эрдэмтэн хуралсамай министрствын, СССР-эй Наукуудай академин олон грамотануудаар шагнагдаа. 1982 ондо «Буряадай СССР-эй эрдэмтэй габьяата ажал ябуулагшан» гэдэн нэрэ ээргэдэ хүртэһэн байна.

Дамба Сангадиевичийн хоёр хууруудын абингаа харгыраа ябана. Эхэ хурууниин Байр Москвагай М. Ломоносовой нэрэмжэтэ университетэй физикын факультетэд хурама, Буладын — Новосибирский университетэд оронхой.

Хани хүчэрэнь Светлана Владимировна Буряадай багшанарай дээдэ хургуулида черчин, геометри заадаг юм. Эрдэмтэдэй Советэй һуулар Дамба Сангадиевич минни нэгэ хэды асуудала харюусаба.

— Буряадтай физик-математикын эрдэмтэй докторнууд олон гэшэ гү!

— Хэжэнгийн дунда хургуулида хураманай намдшаа, мун доктор, кандидатудууд болоһон бусад нүхэдэмдэй эхэ аша талаан болоо гэжэ һангаһаб. Энэ хургуулида 4—5-дахн класста

ЧИНГИС хаан 1162 ондо хара морин жэлдэ түрэнһэн намтартай. Тэрэнэй нэгэ хуруун Гуо-Гундин хаан болбол, хүлөө үблэхэдөө, Сажата гэжэ газарһаа Сажа-бандида ламые урижа асаруулба ха. Тэрэн 1236 оной модон эмэ хонин жэлдэ болоһон ушартай. Тэрэ ламһаа шажан мургалэй түрэлэмжэ даба, хуушай монголой үзэгүүдэ бэшэжэ үгит гэжэ хамданан байгаа юм.

Энээн тухай «Монгол улас» гэжэ журналэй 8-дахн номерто 1969 оной август һарада хэлгэдэн байдаг: «Эртэ урдын уйгаржан бэшг дээрэ монголой бэшгэй һуури тобигдаа. XIII зуунай хоёрдохой хавхата Заа-бандида Гунгаа-Жалдан монголой үзэгүүдэ тэрэ бэшг дээрэ бич болгоо, Монголнууд тэрэ бэшгээр 700 гаран жэл соо бэшэжэ ябаа».

Гуо-Гундинэй хуруун Хубилай цэцэн хаан болбол 1265 ондо модон хулган жэлдэ, Мандани Дулазын Пагба ламые урижа, шажан мургалэй гуриме абажа, сүмэ барюулжа, хубаргуудые сугуулжа, шажанай хургуули ба мургалэй гурим дүүргүүлэ. Тэрэнэй аша хуруун Хулог хаан Чойжо Отцор ламые урижа, мун олонодо мэдэжэ эрдэмтэ оршуулгашанарые Энэжэгтэ, Түбэдһөө, Балһаһа ба Хитаһаа асаруулжа, тэдэнэй түһалжаар шажанай хургуулин бичи заабариме, түбэд но муудай монгол хэлн дээрэ оршуулжа, «Алтан» гэгээн хаан гэжэ нэрлэһэн байгаа. 1576 ондо монголой сэг жэлдэ бэшгээр оу эр шарой барас жэлдэ, гурбадахи Далай лама Содном Жамцэе урижа, буддын шажанай хуларжа байһан үеишэ ээб-баряр шанта дүрмитай болжо дэбхүүлгэн юм гэдэг.

1660 ондо эхилэн, Халха-Монголой газар дээрүү буддын шажан нэбтэржэ, Арал-Халхын газар дээрээ буддын шажанай хургуулид бэйһо гуримынсэ һайбар мэдэ хургуулин физик-математикын факультетэд деканай орлогшоор хүдэлжэ, харин энэ хүмэй Буряадаар шүлэг зохиодог. Александр Аюшевич Цэрэнь физик-математикын эрдэмтэй кандидат энэл института ахалгаша багшаар хүдэлдэг, электроникийн талаар элэн гаруй хүн. Тихэдэ баһа эндэ багшалад Шулун Балдоржиевич Цыдыпов Яруунын хуруун, мунөө диссертаци бэшэжэ байна.

Дамба Сангадиевич таниие табин жолэй байраартай амаршалад, саашан ажалтайд эхэ амжалта, анкабайдалтай жаргал хүсөөд амар индэ ябахэтай үрэгэзэби.

Д. БОЛОТОВ, манай штатнабэшэ корр.

Буряад орондо буддын шажанай дэлгэржэ захалма 250 жэлэй ойдо

ГЭГЭЭН ҺУРГААЛАЙ ГЭРЭЛТЭ

Ба-Даржава, Түбэдэй һеса хотоодо 7 жэлэй ламын хургуули дүүргэжэ эгээд, 1741—1742 онуудаар Галуута нуурай эрбала дэсн барюулжа, эхэ мургал хэлн байгаа гээд. Тэрэнэй хамта эгээн гурүүшникэ Сэлэнгийн нотагуудаар, саашада бүхи Байгал шадарай нотагуудаар буддын шажанай мургал нэбтэржэ таража, дэлгэрэн намтартай байдаг.

СЭЛЭНГЭ НЮТАГАЙ ДАСАНГУУД (1833 оной мэдээгээр)

Table with columns: Дасанэй нэрэнүүд, Тавигар саяуурын нэрэ, Дасанэй барилдаан жэл, Сүмүн тоо, Баталгаһан лямбар, Мүргэлшэ-дэй тоо, Амгай шүлэ.

ГАЛУУТА-НУУРАЙ дасан хэдаа Буряад орондо эгээл түрүүн беригдэнэ, бүхи Буряадай 34 дасанай эгээн эхэ дасан байһан дээрэлхэ 1765 ондо Россин гүрэнэй Зорлигар Буряадай буддын шажанай түб гэжэ баталгаһан байжа, тэрэнһа хойшо 1932 он болотор 166 жэл соо Хамбын дасан (Хамбын хүрээ) гэжэ нэрлэһэн. Россин гүрэнэй буддын шажанай түб гэжэ тоологдог байһан юм. Бендидэ хамбын үндэр нэрэ эргэдэ хүртэжэ, тэрэнэй алтан түрэлхэдэ ордоний һуудал дээрэ һууһаг ламанар гээд: 1. 1766 ондо эхилжэ, түрүүшн байлда хамбар тавалгаһан лама Дамба-Даржава ЗАГАГИН — «Заа-хамба» 11 жэлдэ дэсн зиндаае ээзлэжэ һууһаг байна. 2. 1777 ондо Содномлол ХЭТЭРХЕЕВ хамба ламсар 3 жэл соо һуугаа. 3. 1780 ондо Джимба

БАЙН БЭЛЭДХЭЛТЭЙН ИЛАБА

Улаан-Удын нарин сэбмэн Умбанадай физкультура болон спортын советэй дэргэдэ эхэ стол дээрэ наадад теннисэй клубта эршүүлэй дунда хубийн нээлэл 16-дахн мүрүсөөн үнгэрэгшэ амаралтын үеэр үнгэрэгдэбэ. Энэ мүрүсөөндэ һая эхилжэ байһан теннисистүүд, мун спортын мастертэ кандидатудышэ хэбадалсаһан байна. Ахын наадада хэбадалгад зурган бүлэг боложо, хоорондоо мүрүсөө

хоёрдох, мун лэ энэ хургуулин хургаша Марк Пурбуев гурбадахи һуури ээзлэбэ.

Тенис наадагшад нимэр хүү мүрүсөөнүүдэй эхэ һайшаан. Энэ туйлоор, бэрх гэжэ үгы. Хамаг наадагшад шанта, үсэд тэмсэлдэ үнгэрнэ гэшэ. Энэ дөб дээрэ байн бэлэдхэлтэйб, тэрэ шүүнэ, — гэжэ энэ мүрүсөөнэй ахалгаша сулай байһан Сергей Иванович Полежаев хоерөө һэн.

Ю. ВЛАСОВ, стол дээрэ наадаг теннисэй Буряадай ССР-эй Федерациин секретарь.

ЯАХА АРГАГУЙ

Буряад оройной эрхим бэрхэ хүнгэн атлетүүд Улаан-Баатарай үбэлэй нээлэл чемпионатада хэбадалса. Энэ манай спортсменүүд бүхи шахуу ауйнуудээр илалта туйлаа гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэ.

Энэ Сибириин технологическа институтай студентка Наталья Чистякова утые харайхадаа эрчимлэхэ гадна, 400 метр зайда урилдахада, бултанһаа түрүүлһэн байжа юм. Буряадай багшанарай институтай студентка Ирина Перунина 1500, 3000 метрэй зайнуудта урилдахада, эрхим сагтайгаар урилдаа һэн. Энэл институтай студентар Евгений Пошняев 3000 метрэтэ, Владимир Расшивалов 400 метрэй, зайда урилдахада, эгээл эрхим дунгуудые харуулба. 800 метрэй зайда Елена Саирндиско, эршүүлэй дундаһа энэл зайда Андрей Ларионов гэшэд илалта туйлаа. Тихэдэ Игорь Петров «Трудовые резервы»

БУЛЮУ БАЙБА

Бүлгэмэй инструктор Алексей Митрофановтай хамта 100 метрэй зайда урилдахада, адли сэг—11,1 секунда харуулжа, 1-дахн һуури хуваалада, гадна һүүлшникын 200 метрэй зайда урилдахада, 22,5 секунда сэг харуулжа, бэһэл эрчимлэһэн байна.

Мун «Трудовые резервы» бүлгэмэй инструктор Вера Чистякова, Константин Демин гэшэд өһөлд өһөлдөөнөө зүйлнүүдэ мүрүсэхэдөө, эрхим дүн харууһан байжа юм. Ядро түхилжүүр улаасорондин классэй спортын мастер Надежда Мирономосовад хүрэхэ хүн олобогүй, харин эршүүл соо Олег Колтунов шүүгээ гэжэ мэдээсэ. Улаан-Удын горнизонской спортэй алба хаагш Владимир Бороздин үндэрэй харайхада, амжалта туйлаһан байна. Ингэжэ манай хүнгэн атлетүүдэй эрхим дүн харууһандаа баясамаар.

Б. МИРОМАНСВ.

МВД-нээ мэдээсэ

Байша оной мартын 11-һа 18 болотор республика дотор 221 гэмтэ ябуулаа хэдаа. Тэрэ тооло 1 эхээршэ хүсөөр эдлэн, 20 ушарта хүндэ зорюута доближо тоноһон, 17 хүнине сохижо гэмтэлэн, 20 дахин хулган аша гаргаһан байна. Гэмтэй хамта хулгай эхэ олоһоор, Унгрэншэ хуусаа соо эрхэтэдэй үнснэй сеери асар 101 дахин хулгайлагдаа, тихэдэ үрэнэй, нийтэн зорилдэ 26 хулгай ороо. Гадна автотранспорт үлгэйгаар ушаа явадг 7 дахин үзэгдэе гэжэ мэдээсэ. Нэртүгэска бодотой хоолоотой 7 хүн беригдэа.

ПРАВДА

Мүнөөдэрэй номертой нэгэдэн хуудалһада СССР-эй Верховно Советэй тогтоол, СССР-эй Президентин Указ болон бусад материалнууд толилогдоо.

РСФСР-эй Верховно Советэй Түрүүлгэжэ Б. Н. Ельцин, Грузин Республикын Верховно Советэй Түрүүлгэжэ З. К. Гамсахурдин хэлэн уулзажа, хоёрдөөнүүд тухай материал мун лэ энэл үгтэбэ.

«Баяжахаа шамдэгтэ» — Улаан-Удын Нөөсэлгэн Бичик Советэй районот бодотение эрхилгэжэ Т. И. Коневатай хэлэн хооролдоон нимэ гаршатай.

БАЙХАН СЭДЬХЭЛЭЙ ЭШЭ ҮНДЭЭН

Бүгэдэ буряадуудай түлөөлгөшдэй хуралдаан, — хүсэ шадалаа, оюун бэлгээ, хурдан ухаагаа нэгдүүлжэ, түрэл ардаһаа һур худалы улам дэргэдэ үргэлгэн эхин мун. Эхэ оройнойгоо олон үндэһэ яһанай дунда өргөн оюо шэнхэтэй байһын туйа, буряадууд ийн түрүүлэн түрэл хэлээ, ёһоо заншалаа, нилэһэн соёлоо хүнөөх ёһотой. Гадна анхнай монгол доруу авари эмгэс, эгилгэ һайхан сэдхэлхэ, гэрээхэ хэрэгтэмэй шажан мургал бэл нүлөөлжэ байна бшуу. Округтойнай дэбхсхэр дээрэ оршодог Агын, Сүүлгэй дасануудай санаартан энэ талаар эхэ алба хэнэ.

Оршон үеин хүлгөтэе үе сага орон нотагаа бүрин бүтэнээр, аюул усалда оруулгуй байлаха гэшэ агыһаңхал тон шухала зорилго мун. Шажан мургалэй түлөөлгөшдэ нотагайхада энэ хэрэгтэ суглүүкые оролдодог гэшэ. Ардэзоной амгалан байдалай түлөө хурал хургадаг, мөөни мэгээн уншагдадаг юм.

Агын дасанай шэрээтэ лама Золто Жигмидэй түрүүтэй бусад ламанар мунөө үе сагай эрхээр буддын шажанай номнол дэлгэрүүлэн, нотагэзонийгоо сэдхэлхэ бодолые ариудхакые оролодо. Амгалан байдал хамгаалгын эхэжэ уншаглануудта олон зон хэбадалса. Жошээлэхэ, үнэгэршэ хэбэр Амгалан байдал хамгаалха Совет комитетдэй, Эгэршэ сэдхэлгэһэн болон эгэршэ энхын жэсын, РСФСР-эй Литература жэсын эмхидхэһэн «Амгалан байдал» — эрхээр сэдхэлхэ гэжэ уржа дор үнэгэршэһэн үндэһэд Золто ламай хэбадалса һэн.

Ага нотагай һүзэгтэнэй, бүтэнээр хон зоной нилдэ болохо наан тохой Майдагир бурханай 50 жэлэй үнгэрһэн хойно нотагаа бусаба. Унгрэншэ сагай шэрүүн «мундэтэ» сохюулжа, һандарһан Согшон дугание һэрэгэлгэн ажал эдэ үдэр

Эмхидхэн байгуулагшад: Буряадай ССР-эй Верховно Совет, Буряадай ССР-эй Министруудэй Совет, КПСС-эй Буряадай республиканска

Publication information including address (Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Капендаршвилини үйлэс 23), phone numbers, and contact details for the newspaper's editorial and administrative staff.